

УДК 338.124

Белялов Т.Е., д.е.н., професор
Київський національний університет
технологій та дизайну, м.Київ, Україна

ВІТЧИЗНЯНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Підприємницький сектор відіграє ключову роль у функціонуванні будь-якої національної економіки. Він забезпечує наявність необхідних товарів та послуг на ринку, сприяє наповненню бюджетів на різних рівнях через оплату податків, а також сприяє формуванню справедливих ринкових відносин у державі. В сучасних умовах глобалізації неможливо уявити розвиток країни без активної участі бізнесу. Проте, стабільність діяльності підприємств неможлива без ефективних інструментів державної підтримки та стимулювання.

Початок війни став надзвичайно важким випробуванням для українського бізнесу. Загалом втрати малого та середнього бізнесу оцінюються на понад 83 мільярди доларів США. При цьому близько 10 мільйонів українців були змушені мігрувати, з яких частина стала внутрішньо переміщеними особами, а більшість залишила країну [1].

Проте, протягом останніх двох років ситуація суттєво змінилась, оскільки велика кількість компаній повернулась на ринок, а разом з ними повернулась й значна частина працівників. Якщо протягом 2022 року бізнес працював у режимі виживання, не маючи можливості планувати навіть на короткі терміни, то сьогодні компанії адаптувалися до нових умов та складають повноцінні 2-3-річні плани розвитку.

Про позитивні зрушення в діяльності вітчизняних підприємств свідчить те, що на початку 2024 року, в Україні вже працювало понад 2 мільйони ФОПів, при цьому, більшість з яких було зареєстровано протягом 2023 року.

Серед усіх галузей економіки найкраще в умовах війни працює ІТ-сектор, оскільки протягом цього часу не спостерігалось жодного закритого українського ІТ-проекту, а навпаки, багато з них змогли залучити додаткові

інвестиції та мають великий попит на українському й міжнародному ринках. Такі проекти, як Skyworker, Trinetix, RevMyWork та інші, здобули широке визнання.

Розширення бізнесу серед ветеранів війни відіграє значну роль у підвищенні економічного стану країни. Вони та члени їх родин запускають багато малих й середніх підприємств у різних галузях, таких як сільське господарство, харчова сфера та ресторанний бізнес. Аналітики прогнозують, що саме ветеранський бізнес стане ключовим фактором для повноцінного відновлення українського бізнесу.

Згідно з даними опитування, проведеного Американською торгівельною палатою в Україні та Citi Україна, найважливішими проблемами для ведення та розвитку бізнесу в Україні наразі є [2] : ракетні атаки на бізнес-активи та об'єкти критичної інфраструктури; здоров'я та психічний стан робітників; зниження економічної та споживчої активності; доступ до електроенергії, водопостачання та тепlopостачання, а також мобільного зв'язку; залучення та збереження топ-кадрів; проблеми з транспортом та логістикою.

Представники малого та середнього бізнесу також свідчать про збільшення тиску з боку державних органів, регуляторні виклики, відсутність або низьку платоспроможність клієнтів та інші подібні проблеми.

Однією з найважливіших потреб для багатьох вітчизняних підприємств стає інвестування. Насьогодні існують різні напрями інвестування в малий та середній бізнес, зокрема до яких можна віднести державні грантові програми, що надають інвестиції новим підприємствам на певних умовах та гроші приватних осіб, що можуть інвестувати, наприклад, через купівлю приватних ветеранських облігацій.

Фінансування бізнесу через гранти є одним з найбільш ефективних способів підтримки. Насьогодні, завдяки грантам в Україні, було реалізовано понад 7000 бізнес-проектів. Одним з найбільших грантових проектів є ініціатива «Власна справа», що надає ветеранам та їхнім родинам фінансову підтримку на відкриття або розвиток бізнесу. Також значну кількість грантів

надала програма «Варто» від Українського ветеранського фонду, у 2023 році яким було виділено понад 7500 грантів на загальну суму понад 1,8 млрд гривень [2].

Іноземні інвестори наразі діють обережно при розгляді можливостей інвестування в український бізнес, проте вони мають амбітні плани на майбутнє, враховуючи великий інвестиційний потенціал країни. Європейська бізнес-асоціація (ЕВА) та асоціація Global Business for Ukraine (GB4U) разом із компанією Ukraine Invest вже впровадили інвестиційну мапу країни для підприємств, що мають намір інвестувати в Україну у майбутньому. Аналітики відзначають, що вже на даний момент важливо знаходити партнерів для співпраці в Україні.

Міжнародна підтримка в фінансуванні грає важливу роль у розвитку українського бізнесу. Найбільша підтримка надійшла від таких організацій, як Європейський банк реконструкції і розвитку, Європейський інвестиційний банк, Міжнародна фінансова корпорація (МФК), KfW – державний банк Німеччини, а також USAID – Агентство США з міжнародного розвитку.

Отже, розвиток бізнесу в Україні відбувається навіть в період повномасштабної війни. Після різкого спаду економіки у 2022 році, вже через рік бізнес почав відновлюватися, з'являються нові компанії, підприємства та існуючі бізнеси повертаються до стабільної роботи.

Нові інвестиції, гранти та фінансування сприяють підтримці ініціатив бізнес-спільноти, проте існують й проблеми, такі як нестабільна державна політика та тиск з боку державних установ.

Література

1. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд / Kyiv School of Economics, 2023. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment>

2. Результати опитування Американської торговельної палати в Україні та Citi Україна «Ведення бізнесу в воєнній Україні». URL: <https://chamber.ua/ua/news/rezultaty-opytuvannia-amerykanskoj-torhovelnoi-palaty-v-ukraini-ta-citi-ukraina-vedennia-biznesu-v-voiennyi-ukraini/>